

A cigánykérdés megoldásáról

Munkássá kell nevelni őket

A cigánylakosok száma meghaladta a 320 ezret. Az össznépszerűséghez képest nem nagy szám ez, de jelentősége abban a pillanatban megnő, amint helyzetük javításáról, körülményeik megváltoztatásáról beszélünk. S jóllehet 1968-ban a kormány határozata létrehozta a Tárcaközi Koordinációs Bizottságot, amelynek feladata figyelemmel kísérni és összehangolni a cigánylakosság helyzetének állandó javítását — még nem mondhatjuk kielégítőnek az egyébként kétségtelen fejlődés eredményeit.

A megyei és városi tanácsok végrehajtó bizottsága évente tárgyalja a cigánykérdést. Sok helyütt az elkészített prognózis végrehajtásának ütemében, másutt meg ötletszerűen, többször bizony ismételve, amit már elmondtak.

Egy fontos gondolat

Mert sok a „formaság” a cigánykérdés megoldásának igyekezete körül, bár igaz, hogy a harmadik és a negyedik ötéves terv ideje alatt 15 ezer cigánycsalád jutott normális lakáskörülmények közé, s felszámoltak több cigánytelepet.

Farkasinszky Lajos, a fővárosi tanács elnökhelyettese, Budapest cigánylakosainak helyzetét elemző — a napokban megtartott — ankéton a pénzügyi és a szemléletbeli kérdések mellett felvetett egy másik fontos gondolatot is. A megoldás „fundamentuma” — mondta — a cigányság munkássá alakítása. Dologra szoktatása!

Valóban: minden megoldás — a munkában van. És ha innen, a munkássá alakítás szempontjából közelítünk a cigánykérdéshez, azonnal megfogható, illúzióktól mentes, és megoldható, hétköznapi kérdéssé válik. Életformájuknak és gondolkodásuknak a különféle fórumokon „sajátos szempontok”-ként emlegetett „másmilyensége” is emberközelbe kerül. Igaz, a cigányok sok évszázados múltja során a munka nem vált életszükséglet-

tükké. Így formáló ereje sem érvényesült. Nem alakította őket olyanná, mint amit napjaink „elvárásai” követelnek.

Az előítélet káros

A cigánylakosságot meg kell tehát tanítani dolgozni. Rendszeres, állandó munka biztosításával megalapozni életüket, érvényesíteni az ő körülményeikben is szociális, kulturális, egészségügyi és oktatási célkitűzéseinket. Nem vitás, hogy nehéz ezt a történelmi lemaradást pótolni. Nekik legalább olyan nehéz, mint azoknak, akik a „misszió” gyakorlati részesei. Ez utóbbiaknak valamivel nehezebb is, mert nekik kell végtelen türelemmel, körültekintéssel, ezeryni apró gyakorlati cselekedettel bizonyítani értelmét és szükségességét mindannak, amit cigányságunk nyer a munka megismerésével, megszerzésével, elfogadásával.

A feladatból logikusan következik a gyárak, az üzemek nagy felelőssége. Annál is inkább, mert a keresőképes cigányok egyharmada mozdulatlan szemlélője életünknek, és a kétharmadnyi munkában álló egy részével sincs minden rendben. Tegyük hozzá: nem elsősorban miattuk. Az előítélet még ma is nagy úr. S ez az előítélet képes lerombolni mindazt, amit a közmegebecsülésben részesülő és a közéletben részt vevő cigányok felépítgetnek. Mert például a pécsi szénbányáknál több — a tőzsgárdához tartozó — cigány kiérdemelte a Kiváló Bányász kitüntetését. A MÁV Északi Járműjavító-jában van olyan cigányasszony, aki konyhalányból lett kitűnő szakmunkás. S az is tény, hogy Fejér megyében a munkaképes korú cigánylakosság 70 százaléka aktív kereső.

De a közvélemény nem ezek ismeretében ítélkezik.

Sajnos, gyakran a vállalatok sem. Budapestben 65 ezer az itt lakó és bejáró cigány munkások száma. Am csupán húsz százalékuik afféle csellen-gő, évente 8—10 munkahelyen is megforduló. Néhol viszont a gyárak és az üzemek illetékesei ebből

a 20 százalékból — általánosítanak. S nem nézik például a Chinoin cigány tőzsgárdatagjait, vagy a Pamutnyomóipari Vállalat tíz éven túl is a „gyárhoz hű” dolgozóit...

Márpedig mindenkéllőt a munkáltatóknak kelle-ne „elfeledniük” az előítéleteket. Hogy „zöld útja” legyen a koordinációs bizottság, a minisztériumok, az üzemi, városi, megyei szakszervezeti fórumok, az üzemi, városi, megyei ifjúsági szervezetek, a Hazafias Népfront és a Magyar Vöröskereszt törekvéseinek.

Nemzeti szükséglet is

Nem csupán cigánylakosságunk alapvető érdekeinek biztosítója a munkával való kapcsolat ki-szélesítése és elmélyítése. A cigánylakosság munkába állításával nemzeti szükségletet is szolgálunk. Hiszen munkaerőgondjaink visszatérő gondok. Csak a fővárosban mintegy 25 ezer fizikai állományú üres munkakör áll az elhelyezkedni kívánók rendelkezésére. A keresőképes cigány nőknek csak 25,5 százaléka dolgozik. Nem is szólva arról, hogy milyen országos gondot okoz a nem dolgozó munkaképes cigányok által keletkezett eltartó-eltartott viszony. Magyarországon 100 cigány keresőre ma 235 eltartott jut!

A cigányság munkássá formálása tehát a megoldás!

Életük minden egyéb gondja — a betegek meggyógyítása, testkulturájuk kialakítása, szellemi fogékonyságra való hajlamuk kinevelése... — csakis ezen az alapon építkezve oldható meg.

A „magvetők” minde-nekelőtt az üzemi közösségek, a szocialista brigádok tagjai lehetnek. Akad ma már szép számmal példa az ő segítségükkel munkássá vált cigányemberekre. De száz vagy ezer példa is kevés. Vonzó és jellemző életformává kell tenni cigányságunk számára a munkáséletet.

Csak így lesznek képesek örökségük elavult, céltalan terheit hátrahagyni...

Szabó Iréne